

Це пісня запорозька. У їх баб не поводилось, їсти варили самі, то оце, було, приїде один до другого в гості, підоп'ють і співає гость хозяїну, шоб погодував.

БАЛАДИ

310

Петруня

Пани влюбляється в крепостного

А.

Ой чи чули ви, люди, а про того Петруню,
Шо убито Петруню на Яловій могилі.
Не за велику вину Петруню вбито,
Ой був він на панщині, молотив жито.
Ой приїхала вельможна до нової клуні,
Питається отамана: „А чи тут Петруня?“
– Годі серце, Петруню, жита молотити,
Та поїдьмо зо мною мед, горілку пити.
А у того вельможного та був вірний слуга,
Та не пожалів він свого дорогого коня,
Та й побіг догоняти свого пана.
Нагнав свого вельможного на Калиновім мосту:
– Ой вернися, пан вельможний, єсть в вельможній гості!
Як приїхав пан вельможний а до свого двору,
Та й поставив стороженьку для свого спокою.
Ой як вийшла вельможная на пальчиках тихо:
– Тікай, серце Петруню, – буде тобі лихо.
Як кинувся Петруня в віконце тікати,
Коли стоїть стороженька – не можна і пересчітати.
Як ударив пан вельможний з громкої рушниць, –
Раздайтеся, разступіться горничкі світлиці;
Як ударив пан вельможний з громкого пістоля,
Та улучів він Петруню протів серденька, стоя.
– Оце ж тобі, Петруню, та велика дяка,
Візьміть, слуги, та винесіть відсіть як собаку;
Оце ж тобі, Петруню, за хорошу вроду, –
Пливи, пливи по бережку, – пий холодну воду.
Петрунина ненька по бережку ходе,
Вона ходе і голосе, білі ручки ломе,
Молоденькіх рибалочок жалібненько просе.

– Ой нате вам, рибалочки, півтора золотого,
Та витягніть мені сина а хоть не живого,
Ой нате ж вам, рибалочки, горілки напиться,
Та витягніть мені сина а хоть подивіться;
Ой нате вам, рибалочки, а срібную копу,
Та витягніть мого сина – хоть гляну на вроду.
Вельможная пані в вікно поглядає,
До Петруненої неньки стиха промовляє:
– Ой коли б ти, стара мати, другого Петруню мала,
То я б тебе, стара мати, сріблом, золотом обсыпала.
Петрунина ненька все плаче, ридає.
Вона паню вельможную кляне, проклинає:
– Бодай же ти, вельможная, цього не діждала,
Що ти мого одинчика із світа зігнала.
На панщину виряжала, – я все ним кохалась,
Прийшла звістка нещаслива, – я й не сподівалась.

*Секлета Проценкова, 45 л.
Кушугумовка Александр. у., 29 декабря 1887 г.*

311

Як поїхав пан вельможний к Білому царю служити,
А за ним пані вольможна не стала тужити.
Сіла вона с Петрунею мед, вино пити.
Та була одна слуга у пана вірна, та все теє знала,
Та кучерям вірнім все те доказала.
Та не пожалів кучер свого коня вороного,
Нагнав же він пана на Калиновім мості.
– Завернися, пане, бо є в пані гості!
– Не можна сему статся, – пані роду не такого,
Ой не зроби повік стида оттакого,
– Як неправда, пане, моя буде,
То вдарете, пане, стрілою у груди,
– Як правда, хлопку, буде – велю коня осідлати,
Та в наряд тобі дати.
Ой заїхав пан вельможний с-під сонця,
Сидить вельможная с Петрунею край віконця,
Приїхав вельможний до своєї господи,
Та поставив на вікнах сторожу, на дверях запору.
Ой як кинувсь Петруня до вікна тікати,
Аж там стороженька стоїть кругом хати.
Ой як крикнув пан вельможний на свої гайдуки:
– А беріть, беріть Петруню під боки й під руки,

Ой взяли, взяли Петруню під білі боки,
Та вкинули Петруню у Дунай глибокий.
Оце ж тобі, Петруню, що хороший вродився,
Плавай, плавай на Дунаї, ще й води напийся.
Як побігла вельможная та очеретами,
Поздирала личенько, ніжки позбивала,
Та все за тим Петрунею, що вірно кохала.
Тай зостріла рибалочок молоденькіх:
– Ой нате вам, рибалочки, таляра, золотого,
Та витягніть Петруню хорошого молодого!
Ой як витягли Петруню – вода з рота льється,
Молодая вельможная як горлиця б'ється,
А Петрунена, стара ненька слізеньками хлипле,
Молодая вельможная червінцями сипле:
– Не плач, не плач, не журися, старенькая мати,
Буду ж тебе, стара мати, сріблом, златом обсіпати,
Ще й до самої смерті хлібом, сіллю годувати.
– Бодай же ти, суко, цього повік не діждала,
Як ти ж мого Петруню із світа зігнала.

*Евтихий Дворецкий, 90 л. Ново-Гупаловка
Александр. у., 26 декабря 1885 г.*

Сравн.: Костомаров. Народ. песни в Малорусск. литературн. сборнике Мордовцова. Саратов, 1859 г., стр. 201; Чубинский. Труды, т. 5, стр. 1017 и 1069; „Киевская Старина“, 1882 г., т. II, стр. 362. (Вариант записан И.И. Манжурою в Александровском уезде); Головацкий. I, 62 - 64.

312

**Мать прокляла дочь „малою дытыною”. – Козак перестає любити. –
Обое заболевают. – Девушка велит похоронит ее с козаком**

Ой Боже, Боже, с такою годиною,
Прокляла ненька малою дитиною,
Не буде життя з вірною дружиною;
Нанеси, Боже, кого я люблю дуже,
А хоть не його, хоть товариша його,
Роспитаюся про здоров'ячко його.
„Дівчино моя, як до тебе ходить
Через облоги, через густі лози?”
Облили дівку все дрібні сльози.
Як ми любились – три годи і три неділі,
Теперь розійшлись – обое похворіли.

Ой козак лежить в зеленій діброві,
Дівчина його – у батька в коморі.
– Ой як задзвонять всі звони в соборі,
Послухай, мати, чи не по козакові;
Як по козакові, то давай, мати, знати,
Як будуть нести – наряжай і мене, мати;
Та клади, мати, до купи головами,
Щоб нашу любовь та на тім світі знали.

*Федора Балычина, Секлета Клименкова, Катря Костенкова, Самило Кыщенко и Федир Кужушный (замужняя и женатые),
Кушугумовка, 14 ноября 1891 года.*

313

**Ласковый козак на слова, да иная думка...
Раскаяние и похвалки обманутой девушки**

Ой ти дубе кучерявий,
Сам листом кудрявий,
Славний козак дохожалий,
Словами ласкавий.
Слова ж твої ласкавії,
А іншая думка,
Поки тебе не любила, –
Гула як голубка.
Гула, гула буркотіла,
Знялась полетіла.
Як летіла – говорила:
Горе мені, горе,
Утопила головоньку
В безоднее море.
Утопила, умочила, –
Треба рочесати,
С ким любила,
Розлучилась, –
Треба забувати;
С ким не зналась,
Повінчалась,
Треба привикати.
Як пішла я в чисте поле
Доленьки шукати,
Та не найшла счастья, долі,
Найшла кубелечко,

Оце ж теє кубелечко,
Що утка несеться,
Ой чула ж я через люди –
Вражій син сміється.
Смійся, смійся, вражий сину,
За сміх тобі буде,
Як дам тобі напитися, –
Так смерті не буде.
Як дам тобі напитися –
Люди не знатимуть,
Не я ж тобі даватему –
А дасть моя тітка,
Ізсохнеш ти, ізов'янеш,
Як рожева квітка.

*Дивчата – Зинка и Надежда Стольцивны,
д. Игнатъевка Екатер. у., 2 июня 1886 г.*

Второй, во всем сходный с предыдущим вариант, заканчивается короче.

...Утопила, умочила
Треба рочесати
Уже ж мой головонці
По вік не зринати.

*Авдотья та Палажка Самарские,
с. Краснокутовка Александр. у., 15 сентября 1889 г.*

См.: Чубинский. V, 13, № 34.

314

**Козак в раздумьи поит коня и вспоминает о милой. Писать ли листы,
или ехать. Едет и узнает, что милая поллюбила другого.**

Козак бросает милую в Дунай

Ой у лісі, у лісочку,
На жовтім пісочку,
Вода протікає,
Козак коня напуває,
Думає й гадає:
А чи мені женитися,
А чи мені журитися,
Чи листи писати,
До дівчини слати,
А чи коника сідлати,

Самому їхати?
Ой приїхав милий
До милої в гості,
А в милої, миленької
Весь двір на помості.
– Та доров, доров, мила,
Мила чорнобрива,
Ой для кого, мила,
А ці мости намостила?
– Ой для того, милий,
Мости намостила,
Що я його вірненько любила.
Та взяв милий милу
За білі боки,
Та й укинув милу
У Дунай глибокий.
Пливи, пливи, мила,
Уплинь за водою,
Та уже ж мені, мила,
Не жити с тобою.
Як впливеш, мила,
На жовтий пісочок,
Подай, подай, мила,
Стиха голосочок;
Як впливеш, мила,
На тіхіі луки,
Та подаси, мила,
Хоть правую руку.

*Мокрина Берестенкова, 40 л.
Кушугумовка Александр. у., 20 апреля 1885 г.*

315

Козак пьет и жалуется, что родился без счастья-доли. Идет искать доли, находит море и потопает. Милая просит рыбаков вытянуть и похоронить в зеленом саду

А чи моя недоленька, чи моє нещастя,
А чи мені поробила шинкаронька Настя.
Що сів запів, що сів зажурився,
Що без щастя, без доленькі козак уродився.
Та уродила мене мати в зеленому житі,
Та не дала щастя, долі як у світі жити.

Уродила мене мати в зеленій діброві,
Та дала мені стан хорошій ще й чорнії брови.
Та було б тобі, моя мати, сіх брів не давати,
Та було б тобі, моя мати, щастя, долю дати.
Пішов козак, пішов бурлак доленькі шукати,
Та не найшов щастя-долі, найшов Сіне море.
В Сінім морі бурун грає, козак потопає,
Червоною хустиною на берег махає.
Ніхто його не ратує, ні батько, ні мати,
Тіко його миленькая вийшла ратувати.
Та пішла його миленькая понад бережками,
Та зустріла рибалочок с тремя неводами.
Рибалочки, голубчики, ввольніть мою волю,
Та роскиньте тонкій невод по Синему морю;
Рибалочки, голубчики, нате копу грошей,
Та витягніть миленького, який він хороший;
Ой нате вам, рибалочки, та хоть золотого,
Та витягніть миленького, а хоть не живого;
Ой нате вам, рибалочки, горілки напиться,
Та витягніть миленького, а хоть подивиться.
Тягнуть, тягнуть до берега, – вода з рота льється,
А милая по бережку як горлиця б'ється.
Ой нате вам, рибалочки, лянную сорочку,
Поховайте миленького в зеленім садочку.

*Дед Кузьма Лутай-Бойченко,
с. Вознесенка Александр. у., 18 мая 1875.*

Сравни: Метлинский. Народ. южно-русския песни, стр. 461; Баллина. Украинския песни, стр. 17; Чубинский. V, 267, № 524.

316 А

Воспоминание о крепостном праве. Брат покупает сестру

Ой ішов козак з Дону,
Та з Дону додому,
Та до свого пана – дівки купувати;
Торгує, купує у пана дівчину,
Дає він за неї – двадцять п'ять червонців,
А за її мову – коня вороного,
А за її косу – всю зброю на його,
А за її личко – дає сіделечко,
А за її вдачу – цілую тисячу.
Ой взяв він дівчину за білу руку,

Та повів він її аж у Турещину,
А із Турещини та у Німещину,
Та прівів дівчину до білої хати,
Заставив він її білу постіль слати.
Дівчинонька стеле, та й перебиває,
Та й перебиває – тяженько здихає.
– Та чого ж, ти, дівчино, так важко здихаєш,
Либонь ти, дівчино, родиноньку маєш?
Ой є в мене роду – три братіки зроду,
Один в Турещині, другий в Німещині,
А третього маю, де – й сама не знаю.
– Ти ж мені, дівчино, не вірна дружина,
Ти ж мені, дівчино, – рідная родина.
– Було б тобі, брате, за рученьку не брати,
Було б тобі, брате, вперед розпитати.

*Агафья Саенкова. Покровское
Александр. у., 12 января 1886 г.*

317 Б

Ішов козак із Дону додому...
Та взяв він дівчину за білу ручину
Та повів дівчину аж у Турещину.
Та велить дівчині світлечко світити,
Вечерять давати, білу постіль слати.
Дівка постель стеле, ще й перебиває,
Дрібними сльозами постіль приливає.
– Чого ж ти, дівчино, плачеш і ридаєш,
Хіба ж ти, дівчино, родини не маєш?
Тіко у мене роду – два братіки зроду,
Та і тіх я не знаю – де вони блукають.
Шо старшого брата – пани запродали,
А меньшого брата – в салдати отдали.
– Хіба ж ти, дівчино, та цього не знаєш,
Шо як мене мати з дому виряжала,
То тебе маненьку на руках держала,
На руках держала, плакала й казала:
- Іди, іди синку в чужу сторононьку,
Та не забудь, синку, про цюю дитинку.

*Елисавета Легезина. Вербова
Алекс. у., декабрь 1885 г.*

Братья идут в разбойники. – Сестра блуждает в лесу, встречается с разбойниками и просит указать дорогу. – После разспросов братья узнают сестру. Братья и сестра зацвели цветами (кровосмешание)

А

Жила вдова на Подолі
 Та не мала щастя-долі,
 Тіко мала три синочка,
 Три синочка і три дочки.
 Дочки зросли – заміж пішли.
 Шо найстарша – утонула,
 Середульшу – вовки з'їли,
 А найменьша – заблудилась.
 Приблудилась до лісочку,
 А в лісочку огонь горить,
 Коло огню розбой сидить.
 – Добри вечер, добрі люди,
 А чи добрі, чи лихі,
 Зведіть мене на дорогу,
 На зеленую діброву.
 – Сідай, дівко, вари кашу!
 Сіла дівка, та все плаче.
 – Давай, дівко, вечеряти!
 Дає, дівка, та все плаче,
 – Пора, дівко, постіль слати!
 Стеле, дівка, та все плаче.
 Стали пити, гуляти,
 Стали роду питати.
 – Ой я роду вдовиного:
 Жила вдова на Подолі
 Та не мала щастя, долі,
 Тіко мала три синочка,
 Три синочка і три дочки:
 Сини зросли – в розбой пішли...
 Один каже: – Розстріляймо.
 Другий каже: – Не займаймо.
 Третій: – Зведім на дорогу,
 На зеленую діброву,
 Та станемо рядочками,
 Зацвітемо квіточками:

Ти зацвітеш синенько,
Я зацвіту жовтенько.
Люди скажуть: – Травиця,
А то братік, сестриця.

*Дед Арсеній Черновол, 97 л.,
д.Кушугумовка Ал. у., 20 апреля 1885 г.*

Ср.: Зап. Ю-З ОИРГО, Киев, 1874 г., II, 543.

Пояснение. Колись-то діти не вживались дома. Було, ляхи заберуть в неволю, то вони повтікають і йдуть в розбой: додому уже і не показуються. Так і у цієї вдови: сини були в неволі, а дочки поросли без їх. Ото, що дівка найшла в лісу розбой, – то її рідні брати. Вони з нею мали гріх.... Як розпитались, пішли вони і зацвіли квіточками: сестра синеньким, а брати – жовтеньким. Ціх квіточок і тепер єсть багато; у нас їх звуть «Братки». (*Viola tricolor*).

319 Б

Родство обнаруживается после брака

– Шинкаренко молода,
Усип меду ще й вина!
– Я не всиплю, не продам,
Бо на тобі жупан дран.
– Хоч на мені жупан дран,
Я заплачу, як і пан.
– Як заплатиш, як і пан,
Я за тебе дочку дам.
Хоч не дочку – наймичку,
Так хорошу панночку.
Стали пити, гуляти,
Стали роду питати:
– Я с Києва Гонтівна,
По батькові Йванівна.
– Я с Києва – Гонтович,
По батькові Йванович...
Який тепер світ настав,
Шо брат сестри не пізнав;
Які тепер попи стали:
Сестру з братом обвінчали...
Іди, сестро, в монастир,
Нехай тебе Бог простить,

А я піду в темний ліс,
Нехай мене звір із'їсть.

*Палагея Касьяненко, с. Мало-Михайловка
Александр. у., 1884 г.*

Ср.: Антонович и Драгоманов. Историч. песни. 1, 275 - 280.

320

**Женатый козак влюбляется в дивчину и убивает жену
Дети сироты. – Козак в кандалах**

Ой ясненько та сонечко сходе,
А хмарненько заходе. (2)
Що жонатий, право до дівчини,
Що вечера ходє. (2)
Ой не ходи, козаче, до мене,
Бо уже ж ти жонатий: (2)
Єсть у тебе, молодий козаче,
Ще й жінка молодая, (2)
А ще к тому, молодий козаче,
Ще й дитина мала; (2)
Ой як будеш до мене ходити,
То убий свою жінку. (2)
Пріобнявши козак головоньку,
Та й пішов додомоньку, (2)
Пріобнявши свою сердешную,
Та й почав жінку бити: (2)
Годі тобі, моя мерзавая,
На цім світі жити: (2)
Через тебе, моя мерзавая,
Нельзя до дівки ходити. (2)
Як ударив у правее ухо –
Вона, молода, подалася, (2)
По всій хаті, (2) ще й кімнаті,
Кров горяча розлилася. (2)
Сусідочки, мої голубочки,
Ой ви добрії люди, (2)
Накажіте моїй матусенці,
Хай до мене прибуде. (2)
Прилинула а ненька старенька,
Стала стиха до віконця, (2)
Лежить її дочка, Галюточка,
Як яснее сонце. (2)

Дочко ж моя, дочко Галюточка,
Ой що ж це ти наробила, (2)
Ой усю ж хату, хату ще й кімнату,
Ще й усю ж іскровила; (2)
Своїх діток, діток манесеньких,
Всіх посиротила; (2)
Свого мужа, мужа ревнивого,
В кайдани забила.

*Челядь: Катря Костенкова, Секлета Клименкова, Федора Балычина,
Самило Кыщенко и Федор Кожушный (замужния и женатые).
Д. Кушугумовка, 14 ноября 1891 г.*

321

**Мать женила сына против желания, не полюбила
невестки и научает бить. – Сын убивает жену**

По бережку вітер хвилю гоне,
Мати сина жениться неволе;
Мати сина неволею оженила,
І сусідам невісточку осудила.
„Сонливая, дрімливая невістка моя,
Та ще к тому не вміє робити,
До мого сина говорити”.
Ой ти мати, порадиця в хаті,
Та порадь же, мати, чим милу карати?
Ой на, синку, рубля золотого,
Піди, синку, до торгу нового,
Купи, синку, коня вороного,
Дротяну нагайку, волосяні віжки,
З’яжи своїй милій і ручки, і ніжки.
І бий свою милу з вечера до ранку.
Шо з вечера – нагайка шуміла,
А в півночі – мила голосила,
А до світа – мила околіла.
Лежить мила – як бомага синя,
Під нею постіль – як калина,
Стоїть милій – як бомага біла.
Ой ти, мати, порадиця в хаті,
Порадила ж мене, чим милу карати,
Тепер порадь, мати, де милу дівати?
– Ой зірви, синку, в коморі містинку,
І там сховай, синку, чужую дитинку.

245

Сідлай, синку, коня вороного,
Та тікай синку, в чужу сторононьку.
– Ой не так, мати, чуже дітя ховати.
Треба, мати, громаду збирати,
Чуже дітя ховати.
Ой уже ж мені, моя мати,
Острога не минати.

*Ганна Уласов. Шевченко, 17 л.
Д. Письмачевка Екатер. у., 3 июня 1886 г.*

Ср.: Баллина. Украинские песни, стр. 41; Чубинского, V, 425, № 815.

322

Козак потопаєт в море и посилаєт коня известить родню

Сади мої, сади процвітають...
А скажи ти, коню, що я оженився,
Була у мене мила – висока могила,
Були у мене дружки – у морі калюжки,
Були у мене свашки – в морі черепашки.

*Авдотья Быкова, из с. Малой Михайловки
Александр. у., 22 ноября 1888 г.*

Ср.: Чубинский. Труды, V, стр. 316 (624), 802 (373 вариант Л.).

323

Козак достаєт венок из моря, потопаєт и велит коню дать знать отцу

Як приїхав мій миленькій з городочка,
Та прив'язав кониченька до бересточка,
А сам пішов в море шукати віночка.
Шо первий раз побрів – по коліночка,
Другий раз побрів – по поясочок,
Третій раз побрів – та й найшов віночок.
Став повертати, – став потопати,
А на свого коника гукати:
Ой коню ж мій, коню!
А хоч одірвися, а хоч одв'яжися,
Та побіжи до батенька,
Та про мене похвалися.
Та не біжи де лози шумлять,
А біжи – де дзвони дзвонять;
Та не кажи, що я утопився,

А скажи, що я оженився,
Моя молода – холодна вода,
Мої бояри – круті яри;
Мої світилки – на небі зірки.

*Андрей Игнатенко,
Ольгинское Мариуп. у., январь 1876 г.*

324

Як приїхав мій миленькій с поля,
Та коня прив'язав до забора,
Сам заплакав край коника стоя,
Заболіла головонька з горя,
Засватана дівчинонька моя.
Ой дай, Боже, суботи діждати,
Пошлю людей дівчини сватати,
А сам сяду під вікном слухати,
Що буде дівчина казати.
А дівчина по світлонці ходе,
Та все свої білі руки ломе,
Та все свою рідну ньеньку просе:
Ой ти мати, порадниця в хаті,
Порадь мене, що людям казати:
А чи мені хліб обмінять,
Чи рушнікі давать?
Продай, милий, коня вороного,
Та не бери полотна лянного,
Та поший мені лянную сорочку,
Сховай мене в вишневім садочку,
На своєму частому слідочку.
Туди будуть зозулі лігати.,
Вони будуть раненько кувати,
А мені легенько там буде лежати.
Ой я ж буду думать, що сонечко сходе,
Аж то милий по садочку ходе,
Та все свої білі рученьки ломе.
Устань, мила, бо плаче дитина,
А ще к тому згинула скотина.
– Нехай гине, погибає,
Побачиш ти, милий, як друга надбає.

*Василий Сошенко, с. Ольгинское
Мариупольскаго уезда Екатеринославск. губ., январь 1875 г.*
Срав.: Чубинский. V, стр. 261, № 512.

325

– Уляно, Уляно, чого в лузі блудиш,
Либонь ти, Уляно, мого сина любиш?
– Як би не любила, то б я й не ходила,
Через твого сина Дунай річку брила.
Ой за гаєм, гаєм, Василь сіно косе,
Василю Уляна дитину приносе.
– Василю, Василю, – на твою дитину,
Не візьмеш, Василю, на покіс покіну,
Ой за гаєм, гаєм Василь сіно косе,
Василева мати по полю голосе.
– Василю, Василю, іди ж ти додому,
Забрала Уляна всю твою худобу!
– Не плач, стара мати, не так воно буде,
Нехай нас розсудять старенькії люди.
На тобі, Уляно, усі три телиці, –
Не клади, Уляно, на моїй пшениці;
На тобі, Уляно, корову рябую, –
Та годуй, Уляно, дитину малую;
На тобі, Уляно, коробочку сира, –
Та годуй, Уляно, отецького сина;
На тобі, Уляно, ше й семеро овець, –
Не кажи, Уляно, шо я йому отець;
На тобі, Уляно, ше й семеро хліба, –
Та скажи, Уляно, на старого діда;
На тобі, Уляно, коня вороного, –
Не уводь у славу парня молодого.
На тобі, Уляно, коня при наряді, –
Не страми, Уляно, мене при громаді ...
Візьму я, Василю, коня при наряді.
Вистрамлю, Василю, прі усій громаді.

*Анифат Дейнега-Сидоренко,
с. Вознесенка Александр. у., Екатер. г. 1874 г.*

326

А при лужку, при крутому бережку,
Та плавали сірі гуси в кружку.
Гиля, гиля сірі гуси до дому,
Горе тому лебедичку самому,
Шо поросло біле пір'ячко по йому.
Шо учора за неділенька була,
Шо дівчина на улиці не була?

Либонь в дівки не росчесана коса,
Либонь дівка нездоровая була,
Либонь дівка мале дитя родила?
Ізродивше в китаєчку сповила,
А сповивше – на тихий Дунай спустила..
Плеви, плеви, мале дитя, річками
А я піду погуляю з дівками;
Плеви, плеви, разбезсчастнее дитя,
Через тебе мене мати прокляла,
Шо я тебе дівчиною привела.

30 ноября 1887. Александровск.

Записана от Кушугумовской дивчины Приськи Лисовой.

327

Ой вийду я та й гукну:
Ой ви хлопці, молодці,
Дарую вам по вівці,
Накажіть дівчинонці,
Шо нехай вона не жде,
Нехай заміж іде;
Бо я парень не багатий,
Сім пар волів у дворі,
Стадо коней, табунів.
Скоро дівка зачула,
Із улиці майнула,
Не добігла до воріт,
Ухватила за живіт.
Ой ненечко ж, ненечко,
Болить живіт, сердечко.
Ой чого ж воно болить?
Не схотів парень любить!
Біжи, доню, до гаю,
Шукай зілля розмаю.
Я розмаю не знаю,
Хіба людей спитаю.
Накопала коріння,
С-під білого каміння,
Полоскала на річці,
Заправляла в горільці,
Одвернула до печі,
Промовляла три речі:
Кипи, кипи, корінець,

Поки прийде молодець.
Ще й корінець не вкипів,
Вже й молодець прилетів.
Ой чого ж ти прилетів,
Ти ж любити не схотів?
Як до тебе не літять,
Що ти вмієш чарувать.
А що ж тебе принесло,
Чі човничок, чи весло?
Приніс мене ворон кінь
До милої на спокій.

*Предместье г. Александровска (Екатеринославской губ.) Слободка.
25 февраля 1885 г. Записана от девушки 19 л., Веры Шевцовой.*

328

А сьогодні субота,
Буде хлопцям робота,
Заносити ворота. –
А в суботу пораненько
Усі звони ревуть,
Хлопці ворота несуть.
Зачепили тонким валом,
І потягли крутим яром.
А в суботу пораненько
Усі звони побили,
Хлопці ворота причепили.
А дівчині все не спиться,
Про ворота усе сниться,
Батько ходе, суда просе,
Дівка ходе, та голосе:
– Не проси, тату, суда,
Не роби мені стида.

*1885 г. Балабино Александр. у.,
Записана от Ивгы Орловой, М. С. Трудницкой.*

329

Ой ти дубе, дубе,
Кучерявий дуже.
Що на тобі, дубе,
Два голуба гуде?
Два голуба гуде,
Голубка боркоче,

А парінь говоре,
А дівчина плаче:
Не кидай козаче.
Нехай покідає,
Я плакати не буду,
А я молодая, другого набуду,
За мною молодою,
Всі парами ходять,
Конишеньки водять.
Ой виведіть мені
Коня вороного,
Та виберіть мені
Парня молодого.
Ой якби я знала,
Шо ти моя пара,
То я б твоє личко
Та й ізмалювала,
А чорнії брови, –
Та й позолотила,
На стіні прибила,
Та й на тій стіні, –
Де сидіть мені;
На тій кроваті, –
Де спати лягати,
Дитя колихати.
Ніхто не розлуче:
Ні отець, ні мати,
Ні піп, ні громада,
Тільки нас розлуче
Заступ та лопата,
Та дубова хата,
Глибокая яма,
Висока могила,
Прощай, моя мила;
Жовтенький пісочок,
Прощай, мій дружочок.

*С. Петровское (Балабино) Алекс, у.,
Екатерин, г. Сообщила Феодора Козевиева. 26 февраля 1885 г.*

Сравн.: Чубинский. V, 13, № 34.

330

Як посіяв козак гречку,
На дубові на вершечку,
Ой дуб, дуба, дуба,
Раздуб дуба зеленого.
Як схватилась шуря буря,
Козакові гречку здула,
Ой дуб, дуба, дуба....
Ой гречка не полова,
А в козака чорні брови.
Як устану раненько,
Та й умиюся біленько,
Як сяду я край віконця
Протів ясного сонця,
Протів ясного сонця,
Виглядати черноморця.
Черноморець іде, іде
І семеро коней веде,
На восьмому вороному,
У жупані голубому;
У жупані голубому,
Я ж думала, що до дому;
Я ж думала, що до дому,
Аж він поїхав до Дону.
Ой став коней напувати,
Стала вода прибувати,
Стала вода прибувати,
Черноморець потопати;
Черноморець потопає,
Та й на милую гукає.
Ратуй, ратуй, моя мила, -
Коли вірно любила.
Ой рада б я ратувати, –
Так не вмію плавати;
Якби човен та весельце,
Ратувала б моє серце,
Як піду я по люди,
Чи не жаль кому буде.
Поки люди ізійшлися, –
Черноморець утопився,
Поки люди зібрались, –

Чорноморця утеряли.
Плеви, плеви за водою, –
Остаюся удовою.
Плеви, плеви з пліточками, –
Остаюся з діточками.
Ой дуб, дуба, дуба
Раздуб дуба зеленого.

*14 декабря 1887 г., г. Александровск. Записана от: Ольги, Марии,
Химочки, Маруси, Оксаны и мальчика Кости та дивчаток*

331

Жила, жила удова,
Хорошая, молода,
Породила два сина, –
Іванюшу й Василя,
В китаєчку сповила,
Та на Дунай пустила.
– Ой ти жовтий пісочок,
Годуй моїх діточок,
До двадцяти годочок,
А ти, синій корабель.
Забери моїх дітей.
На двадцятому году
Прийшла вдова по воду,
Стала вдова воду брать,
Став караблик припливать.
Один сидить на носу,
Чеше косу русу,
Другий сидить на рулі
Та й говоре удові:
– Ой удова, удова,
Чи підеш ти за мене?
– За старшого сама йду,
За меншого дочку дам...
Шо в неділю вінчались,
В понеділок питались:
– Ой відкіль ти, попович,
По батькові Петрович?
– Я з Києва попович,
По батькові Петрович.
– Я з Києва попівна,
По батькові Петрівна.

Який тепер світ настав,
Шо брат сестри не пізнав;
Які тепер попи стали,
Шо звінчали й не спитали.
– Иди, сестро, в монастирь,
Молись Богу за весь мир,
А я піду в темний ліс,
Нехай мене звір ізвість.

*Поликарп Перехрест, 70 л.
С. Вербове Алекс. у., 2 февраля 1885 г.*

Сравн.: Антонович и Драгоманов. Малорусск. исторические песни, I, 275-288; Зап Ю-З отд. ИРГ О-ва, 1874 г., II, 543, Чубинский. Труды, V, 338.

332

Не ходи, козаче, понад берегами,
Не суші дівчини чорніми бровами.
Чорні брови маю, та й не оженюся,
Піду до прийому, в некрути наймуся,
В некрути не приймуть, – піду утоплюся.
– Не топись, козаче, бо дівчина плаче.
– Нехай вона плаче, – вона перестане,
Вона перестане – та вп'ять така стане,
Вона перебуде, – та вп'ять така буде.
Пішов козак ярмом, дівка долиною,
Зацвів козак терном, дівка калиною.
Козакова мати пішла терну рвати,
Терен у мішочок, калину в пучечок.
Думала, терночок, – аж то мій синочок,
Думала, калина, – то ж моя дитина.
Як вітер повіє, то терен поспіє,
Як вітер збереться – калина зовьється.

*Дивчата Явдоха и Палажка Самарские,
д. Краснокутовка Алекс. у., 6 сентября 1889 г.*

333

Пила, пила Немериха на меду,
Та пропила свою дочку молоду.
Ой пила, пила Немериха на ринку,
Та пропила свою дочку Марійку.
– Ой хто купе цебер меду, вина два
Тому буде Немерівна молода.

Обізвався Шпингаренко молодий:
– Куплю, куплю цебер меду, вина два,
Буде моя Немерівна молода!
Пішла, пішла Немерівна горою,
А за нею Шпингаренко другою,
Що нажене Немерівну та й не б'є,
Тільки її словечками картає¹.
– Ой чого ж ти, Немерівно, боса йдеш,
Хіба у мене черевичків не маєш?
– Хоть у тебе черевички і маю,
Сам ти, молод, не під мисленьку мою.
Пішла, пішла Немерівна горою,
А за нею Шпингаренко другою,
Що нажене Немерівну та й не б'є,
Тільки її словечками картає:
– Ой чого ж ти, Немерівно, пішки йдеш,
Хіба у мене кониченьків не маєш?
– Хоч у тебе кониченьки і маю,
Сам ти, молод, не під мислоньку мою.
Ой дай мені, Шпингаренко, ножичок,
Повиймати із ніжечок колючок.
Не влучила Немерівна в ніженьку,
Та влучила ножіченьком в серденько...
– Отепер же, Шпингаренку, я твоя,
Бери моє біле тіло на коня...

*Дед Авксентий Федор. Орел, 65 л.,
д. Кушугумовка Ал. у., 28 декабря 1887 г.*

Ср.: Метлинский. «Народн. южно-русск. песни», стр. 284. Лица песни служат Лемери́ха и Шканды́бенко; Чубинский. Труды, стр. 625, 892-896; Мордовцов. Литерат сборн., 205.

334 А

– Ой сербине, сербиночку,
Сватай мене, дівчиночку!
– Ой рад би я тебе сватать,
Так боюся твого брата.
Отрой, дівко, свого брата,
Тоді буду тебе сватать.
– Ой я б брата отроїла,

---

¹ Він був недоріка. Певец.

Так не знаю того зілля.
– Ой там, дівко, прі долині,
Там вирросло три калині,
На калині три гадини,
На гадину сонце пече,
А з гадини маска тече¹;
Підстав, дівко, коновочку
Під гадючу головочку,
Підстав, дівко, новесеньку,
Шоб набігло повнесеньку.
Ой ще братік у дорозі,
А вже сестра на порозі,
Ой ще братік доїзжає, –
Сестра с пивом зустрічає.
– Випий, брате, цього пива,
Шо я вчора наварила...
Випив братік – поточився,
І с коника похилися...
На братіка труну тешуть,
А сестрицю плітьми чешуть.
По братіку дзвони дзвонять,
А сестрицю в острог гонять.
– Ой сербине, сербиночку,
Сватай мене, дівчиночку.
– Рад би тебе, дівко, сватать, –
Утроїла свого брата, (2)
Утроїш і мене, молодого.

*Агафья Сайенко, 52 л., с. Покровское,
Алекс. у. Ек. губ., 29 июля 1885 г.*

Ср.: Чубинский. Труды экспед. в Юго-Западн. кр., V, А и Б.; [915, № 481];
Мордовцов. Литерат. сборн. 1859, стр. 217; Баллина. Укр. песни, ст. 61.

335 Б

– Ой сербине сербиночку,
Сватай мене, дівчиночку. (2)
– Ой рад би ж я тебе сватать,
Так боюся твого брата. (2)
Як отруїш свого брата,
Тоді ж буду тебе сватать. (2)
– А я б брата отруїла,

---

¹ По друг. вариантам: – ропя тече.

Так не знаю того зілля. (2)
– А й у полі три могили,
На могилах кущ калини, (2)
На калині три гадині,
На гадину сонце пече,
А з гадини мазка тече,
Ой підстав же коновочку
Під гадючу головочку.
Та підстав же ше й новеньку,
Шоб набігло ше й повненьку.
Іще братій у дорозі,
Сестра с пивом на порозі.
Скоро братій доїзжає,
Сестра пиво наливає,
– Ой на ж тобі цього пива,
Шоб це пиво не збродило.
Іще братік й не напився,
Із коника похилився.
А ще ж звони не звонили –
Сестра брата схоронила.

*Левая сторона Днепра, с. Вознесенка
Александр. у. Записана от Павла Назаренка, 7 июня 1875 г.*

336 А

Ой чії ж то сірі воли по горі ходили?
Того ж, того козаченька, що ми втрюх любили.
Шо перва любила – правду говорила,
А друга любила – перстень подарила,
А третя любила – та й причарувала:
– Оце ж тобі, козаченьку, що я ночувала...
Ой летіла зозуленька через сад, куюче,
Та заплакав козаченько, от дівчини йдуче.
Прийшов же він додомоньку та й став кінець столу,
Та не скаже, не промове словечка нікому.
– Ой дай мені, моя ненько, холодної води, –
Посміявся я з дівчини хорошої вроди.
Ходе мати по кімнаті, білі руки ломе:
– Ой нашо ж ти, мій синочку, кидаєш багатство?
– Нашо мені те багатство, буде з мене й трошки:
Дадуть мені сажень землі і чотири дошки.

Вера Шевцивна, 18 л., Александровск, 25 февраля 1885 г.

В другом варианте после 8-ми сходных стихов песня заканчивается:

Як прийшов же козаченько, та й став кінець столу.
Та заплакав молоденький по своєму горю.
Прийшли його товариші, та й кличуть гуляти.
– Ой повірьте, товариші, – не перейду хати...
– Ой це ж тобі, товаришу, багаті дівчата...
– Ой нашо мені багатство, буде з мене й трошки,
Одміряють сажень землі, ще й чотири дошки...

Александра Савченко, с Тарасовка Екатер. у., 28 ноября 1913 г.

Ср.: Мордовцов, «Литерат. сборн.» 1859 г., стр. 337.

337

Ой чії ж то сірі воли по горі ходили?
Ой того ж, того козаченька, шо ми втрьох любили.
Шо перва любила – правду говорила,
А друга любила – перстень подарила,
А третя любила – та й причарувала:
– Оце ж тобі, козаченьку, шо я ночувала...
Ой летіла зозуленька через сад, куюче,
Та заплакав козаченько, від дівчини йдуче.
Прийшов же він додомоньку та й сів в кінці столу,
Та не скаже, не промове словечка нікому.
– Подай мені, моя ненько, холодної води, –
Посьміявсь я з дівчиноньки хорошої вроди.

*Дивчына Палажка Саенко,
с. Покровское Алекс. у. Екатер. губ., 1885 г.*

338

Та туман яром, та туман яром, мороз долиною.
Ой не по правді, та козаченьку, живеш з дівчиною.
Ой по той бічок та Дунай-річки терни процвітали,
А поміж тими та тернами цигани стояли.
А поміж тими та циганами циганка ворожка,
А до тії та циганочки втоптана дорожка.
Та утоптала та дівчинонька, а ходяче боса,
Та носила циганочці коробочку проса.
– Ой циганочко та вороженько, ввольни ж мою волю,
Та причаруй козаченька навіки зо мною.
А циганочка та вороженька воленьку ввольнила,
Урізала русу косу, обох підкурила...
Іде козак от дівчини, як рибонька в'ється,

А із його, молодого, вся челядь сміється.
– Бодай тебе, дівчинонько, негода побила,
Як ти мене, молодого, навіки згубила.

*Павел Назаренко, 30 л.,
с. Вознесенка Ал. у., 1 октября 1874 г.*

Сравн.: Чубинский. Труды, V, 418.

339

Тихо, тихо Дунай воду несе,
А ще тихше дівка косу чеше;
А що чеше, – то на Дунай несе,
А що зрива, – то на Дунай пуска.
– Пливи, косо, уплинь за водою,
А я піду услід за тобою;
Пливи, косо, понад берегами,
А я піду услід все лугами.
В темнім лузі явір зелененький,
Під явором козак молоденький,
Сидить же він та в скрипочку грає,
Струна струні різно промовляє:
Нема краю тихому Дунаю,
Нема впину вдовиному сину,
Шо звів з ума дівку – сиротину.
З ума звівши, на коника сівше:
– Прощай, дівко – ще я не журюся,
Ще ж я, молод, в козаки годюся.
А в козаках дадуть мені квітку,
Тебе, дівко, завьють у намітку,
Ой я буду сударю служити,
А ти будеш все дітей водити,
А я буду у строю стояти,
А ти будеш плакати-ридати:
Тепер же я ні дівка, ні жінка,
Тепер же я безсчастна мандрівка;
Тепер же я в батька не дитина, –
Послухала вдовиного сина;
Тепер же я хоть з мосту та в воду, –
Упвала на козацьку вроду.

Мокрина Берестенкова, 19 л.,

д. Кушугумовка Алекс. у., Екатер. губ., 20 апреля 1885 г.

Ср.: Чубинский. Труды, V, стр. 275, 342, 411.

340

Ой у полі три доріжки різно,
Ходе козак до дівчини пізно,
– Ой не ходи, козаче, до мене,
Та не роби слави на себе й на мене!
– Ой я ж тії слави, слави не боюся,
Гей, с ким люблюся – не наговорюся, (2)
Піду до шинкарьки, горілки напьюся.
Ой шинкаренька красне плаття шіла,
А вдівонька свою дочку біла: (2)
– Де ти, донько, вінок загубила?
Ой чи пропила, ой чи прогуляла
Чи с хлопцями у карти програла?
– Ой я ж не пила, я ж і не гуляла,
І с хлопцями у карти не грала.
Ой поза гаєм, гаєм зелененьким
Їхав козак конем вороненьким (2)
Схопив з дівки вінок червоненький
Та й закинув на Дунай тихенький.
Плеве, плеве вінок, поринає,
Плаче дівка, плаче і ридає...

*Орина Фень, 17 л., Андреевка Алекс. у.,
Екат. г., 16 марта 1885 г.*

Чубинский. Труды, III, 170, № 101; V, стр. 150, № 317 и 318; стр. 413; № 801; стр. 1197. Более других сходен № 801; Мордовцов, Литерат. сборн; 331

341

Питалася дівчина молодого козака:
– Коли будим мандрувать?
– Тоді будим мандрувать,
Як обляжуть люди спать.
– Питалася дівчина молодого козака:
Шо ж ми будем собі брать?
– Ой я візьму сірячину,
А ти візьмеш спідничину.
Питалася дівчина молодого козака:
– Шо ж ми будем вечерять?
– Ой я ж буду їсти булку,
А ти будеш думать думку.
Питалася дівчина молодого козака:

– Шо ж ми будем собі слать?
– Я простелю сірячину,
Ти простелеш спідничину.
Питалася дівчина молодого козака:
– Чим ми будем укриваться?
– Мене вкриє чорна хмара,
Тебе вкриє людська слава.

*Екатерина Графская, 75 л.
Кушугумовка Александр. у., 5 ноября 1895 г.*

342

Ой у полі на Подолі
Пасла Маша [воли й коні].
Пасучи – загубила,
Шукаючи – заблудила.
Приблудилась на риночок,
Де пють ляхи горілочку.
Вони пють і гуляють,
З собою Машу підмовляють:
– Пойдем з нами, з ляшеньками.
Іще Маша й не вдяглася,
Вже й троечка запряглася
Іще Маша і не сіла,
А троечка вже й побігла.
Рано, право, пораненько
Плаче мати за дочкою,
По горничкам похожає,
Синів своїх розбужає,
– Сини, сини, сини соловейки,
Сидлайте коні вороненькі,
Та біжіте разними шляхами,
Та піймайте Машу з ляхами.

*С. Ольгинское Мариупольского уезд. Екатер. губ.
Записана от Василия Сошенко.*

343

Ой при лужку, та при крутому бережку,
Там плавали та сірії гуси у кружку.
Ой гиля, гиля, та сірії гуси, додому,
Горе ж тому та лебедіку самому, (2)
Шо поросло та білее пір'ячко по йому.
Ой шо ж тая та за неділенька була,

Шо дівчина та на улиці не була? (2)
Либонь у неї та неросчесана коса, (2)
Либонь у неї та презаплакані глаза, (2)
Либонь вона та мале дитя родила, (2)
А зродивше, та в китаєчку сповила, (2)
А сповивше, на Дунай-річку пустила:
Плеви, плеви, та розбесчастнеє дитя,
Через тебе та мене мати прокляла.
Ой плеви, плеви, та мале дитя, ріками,
А я піду та й погуляю з дівками.

*Палажка Самарская, 17 л.,
д. Краснокутовка, 15 сентября 1889 г.*

344

Ой ковалю-коваленко,
Чом не куєш рано-пораненьку?
А у коваля заліза немає,
Бо коваля журба обнімає,
Шо у коваля жінки немає;
Тіко дочка Катерина,
Та й та сина спородила
У китаєчку сповила,
В колодязь спать положила,
З буйним вітром говорила:
– Повій, вітре, буйнесенький,
Нажени хмару чорнесеньку,
Спусти дошик дрібнесенький,
Позаливай стежки-дороженьки,
Шоб тут люди не ходили,
С колодязя води не носили,
Мого сина не зворушили.

*Баба Катерина Козлыха (Графська),
Кушугумовка Алекс. у., 13 сентября 1894 г.*

Ср.: Чубинский. Труды, V, 363, и 1191.

345

Задумали рибалочки рибоньку ловить,
Та не піймали щуки-риби, – піймали лина,
Та тягли, тягли до бережка, – аж мале дитя.
Та узяли мале дитя на білії руки,
Та понесли мале дитя у казьонний дом,
Та поклали мале дитя на тесовий стол,

Збирайтеся, всі дівчата, буде перебор:
А котрая та дівчинонька дитя родила,
Та зродивше, ісповивше, в Дунай пустила?
В неділеньку пораненько всі звони гудуть,
Уже ж туоу дівчиноньку під наказ ведуть,
А за нею отець-мати плачуть, ридають.
– Не плач, мати, не плач, рідна, – бо ще дома дві,
Та не давай тії волі, як дала мені;
Не плач, мати, не плач рідна, бо ще дома п'ять,
Не пускай же на улицю, нехай дома сплять.

*Баба Секлета Проценкова, 62 л.,
д. Кушугумовка Алекс. у., 9 мая 1885 г.*

346

Ой сьогодні тута,
А завтра поїду,
Будеш, мила, припадати
Аж до мого сліду.
– Я ж не припадала,
Припадать не буду,
Ти за гору, я за другу,
Та й думать забуду.
Ой на горі ячмень,
А в долині жито,
Прийшла звістка до милої,
Шо милого вбито.
Ой убито, вбито,
Затягнуто в жито,
Червоною китайкою
Личенько прикрито.
Прилетіла пава,
Серед жита впала,
Крилечки розпустила
Та й защебетала.
Прилетіла мила,
Як голубка сива,
Роскрила китаєчку
Та й заголосила.
– Чи ти, милий, спився,
Чи с коника вбився,
Чи з інчою ти зазнався,
Мене відцурався?

– Я ж, мила, не спився,
С коника не вбився,
І з другою не зазнався,
Тебе не цурався,
А так мене смерть спідкала,
Шо й не сподівався.

*Дивчина Орина Фень, 17 л.,
с. Андреевка Алекс. у., 24 апреля 1884 г.*

Ср.: Баллина. Укр. песни, 1863 г., стр. 35; Закревский. Старосвет.
бандуриста, 1861 г., I, 65

347

Ой поїхав милий у ліс,
Чорні брови заніс,
Та не так жаль за бровами,
Як за вірними словами.
А вже тиждень минає,
Як милого немає:
Другий тиждень іде,
Аж мій милий іде,
І семеро коней веде,
На восьмому вороному
У жупані голубому.
Не повернув він додому,
Та повернув до Дунаю,
Став коників напувати,
Став сам, молод, потопати,
Став на милую гукати:
– Ратуй, ратуй, моя мила,
Коли вірно любила!
– Ой рада б я ратувати,
Так не вмію плавати!
– Візьми човен та весельце,
Ратуй мене, моє серце;
Як не вмієш ратувати,
То йди людей іззивати!
Поки людей поззивала,
То й водиця вщолочала,
Й миленького не застала.
– Ой нате вам, рибалочки,
Цього золотого,

Та витягніть миленького,
А хоть неживого;
Ой нате ж вам, рибалочки,
Горілки напіться,
Та витягніть миленького
Та хоть подивиться.

*Дед Авксентий Федоров. Орел, 65 л.,
Кушугумовка Ал. у., 6 апреля 1888 г.*

348

Чом, соловейку, рано не щебечеш, –
Либонь, голосу не маєш?
Чом, козаче, та й не женешся –
Либонь, хуртуни не маєш?
– Потеряв я свій голосочок,
Летяче через лісочок,
Потеряв я свою хуртуноньку
Через молоду дівчиноньку.
Потеряв я щастя-долю,
Через козацьку волю.
Стояв явір над водою
Та в воду схилився,
З далекої та сторононьки
Козак дівчині поклонився.
Поклонився та козак дівчині
А с коника вороного,
Вона ж йому та дала хустину
Та с-під золота самого.
– Та вже ж мені та тії хустини,
Та вже ж мені не носити,
Хіба ж для слави та козацької,
Сіделечко вкрити.
Їхав козак та через місточок,
Місток уломивсь, козак утопився.
Утопився козаченько, – хустиночка плава,
Ходе дівка по бережку, білі руки ломе:
– Ой ви рибалочки, та ви молодії,
Ой нате вам цього золотого,
Та витягніть козаченька, а хоть неживого.
Ой витягли козаченька, – з рота вода льється,
Ходе дівчина по бережку, – як рибонька бьється,

– Ой відріж ти, дівчинонько, мизиного пальця,
Бо нема вже і не буде від мене коханця.

Агафья Сайенкова, с. Покровское Ал. у., 1886 г.

Ср.: Чубинский. V, 229.

349

Сподобила Василика в густім очереті:

– Пребудь, пребудь, Василику, а хоч вечеряти!

Не пребудеш вечеряти, – пребудь обідати,

Не пребудеш обідати – пребудь одвідати.

Як не прийдеш одвідати, то гріх тобі буде,

Утопишся, Василику, де й води не буде.

Утопився Василечко, – хусточка плаває,

Ходе дівка по бережку, рученьки ламає.

– Ой нате вам, рибалочки, хоть соли на страву,

Та витягніть Василечка хоть людям на славу;

Ой нате ж вам, рибалочки, цього золотого,

Та витягніть, рибалочки, а хоч неживого;

Ой нате ж вам, рибалочки, горілки напиться,

Та витягніть Василечка, а хоть подивіться.

*Баба Катерина Козлыха (Графская),
д. Кушугумовка Алекс. у., 13 сентября 1894 г.*

350

Сади мої, сади зеленіють,

А відтіль зозуля вілітала,

На сіне море поглядала,

Шо сіне море замерзає,

Сніжком білесеньким припадає.

Ой там козак розгулявся,

Під ним коник вороний розігрався,

На сіне море розігнався,

На сіньому морі провалився.

Ой став козаченько потопати,

Став до кониченька примовляти:

– Ой бийся, коню, бийся, вибивайся,

До отця-неньки поклоняйся,

До моєї жінки-удівоньки,

До моїх діток-сиріток,

До мого братіка рідного,

До сестричок-жалібничок.

Дед Дмитро Степан. Быковский, 79 л., Никополь Ек. у.

Ср.: Чубинский. Труды, V, 316, № 624.

351

І дощ іде, і метіль мете, дороженька стелеться,
Десь мій милий, голуб сизий, в степу волочеться.
Ой у степу, та ще й у степочку, в широкій долині,
Та прив'язав коня вороного до червоної калини,
А сам пішов до дівчини на білі перини.
– Ой чи будеш, молода дівчина, по мені плакати,
Як буду я, молода дівчино, відціль від'їзжати?
– Ой не буду, козаченьку, далєбі не буду,
Ти виїдеш за ворота, – я тебе й забуду.
Не заїхав та козаченько за нові ворота, –
Та вже ж його молоду дівчину не бере й робота;
Не заїхав та козаченько за густії лози, –
Та вже ж тую дівчиноньку та й облили сльози;
Не заїхав та козаченько за білії хати, –
Та не вєспіли молоду дівчину й на вітер підняти.
Не заїхав та козаченько за жовтії піски,
Оглянувсь назад себе – іде сестра пішки:
– Ой вернись, мій братіку, – матуся вмирає!
– Не вернусь, забарюся – нехай Бог приймає!
– Ой вернись, мій братіку, – батько помирає!
– Не вернусь, забарюся, – нехай Бог приймає!
– Ой вернись, мій братіку, – дівчина вмирає!
– Ой благослови, отамане, коника сідлати,
Та поїду, отамане, дівчину ховати!
Буду гнати кониченька по коліна в піски,
А чи згине кониченько, сам піду я пішки!

*Пелагея Сайєнко, 18 лет, 18 мая 1885 г.,
с. Покровское Алекс. у.*

Сравн.: Метлинский. Народн. южнорусск. песн., стр. 110.

352

Ой у саду калинонька похилилась,
Молодая дівчинонька зажурилась,
В синьому морі утопилась.
Прийшла її ненька та жалкує:
– Ніхто тебе, донько, не ратує!
– Ой не ратуй, ненько, я й тут буду,
Кого вірно люблю – не забуду!
Ой ізратували, нарядили,
На дубову лаву положили,

Біленькою покрівкою руки вкрили,
Дубовую труну їй ізбили,
Глибоку яму викопали,
Молодую дівчиноньку та й поховали,
Високу могилу нагорнули,
Червону калину посадили.
Як приїхав козак до могили,
Та прив'язав коня до калини
А сам пріпав до могили:
– Ти, сира земля, розступися,
Молода дівчино, обізвися!
А сира земля не розступиться,
Молода дівчина не обізвиться.

*Александра Савченко, 23 л. с., Тарасовка
Екатерин. у., 2 декабрія 1915 г.*

353

Як приїхав мій миленький з моря,
Та прив'язав коня до якоря,
А сам пішов до милої в гості.
– Ой здорова, мила, мила, чорнобрива,
Ой чого ж ти, мила, на личеньку блідна?
Чи я тебе, мила, по личеньку вдарив,
Чи я тобі, мила, здоров'ячка вбавив?
– Ой ти ж мені, милий, по личку не вдарив,
Ой ти ж мені, милий, здоров'я не вбавив.
Ой умру я, мій миленький, умру,
Зроби мені с клин-дерева труну.
– Ой де ж мені, мила, клин-древа взяти,
Та будеш ти, мила, в сосновій лежати.
– Продай, милий, коня вороного,
Та набери, милий, полотна лянного.
Та поший, милий, нову сорочку,
Сховай мене, милий, в вишневім садочку;
Та насип, милий, високу могилу,
Та посади, милий, червону калину,
Туди будуть зозулі літати,
Вони будуть раненько кувати,
Мені буде легенько лежати.
Я ж думала, що сонечко сходе,
Аж то милий по садочку ходе,
Мале дитя на рученьках носе,

Друге дитя за рученьку воде.
– Вставай, мила, бо плаче дитина!
– Нехай плаче, – воно перестане,
Воно знає, шо неньки немає.

*Дивчина Палажка Смоливно, с. Веселое
Мелитоп. у., Таврич. г., 12 мая 1885 г.*

Ср.: Чубинский. Труды, V, 782, № 358, А.

354

Ой ясненько сонце сходе,
Хмарненько заходе,
Шо жонатий, право, козаченько
До вдівоньки ходе.
– Ой не ходи, козаче, до мене, –
Єсть у тебе молодая жінка,
Ще й мала дитинка.
Приобнявше козак головоньку, –
Пішов додомоньку,
Приобнявше безсчастную,
Та й почав жінку бити:
– Через тебе, моя невдашенька,
Не можна з інчою жити.
Як ударив у правее ухо –
Вона й подалася,
По всій хаті ще й кімнаті
Та й кров розлилася...
– Не бий мене, мій миленький,
Я ще молодая,
Єсть у мене, мій миленький,
Дитина мала.
– Я дитині матір найду,
А тебе я з світа згублю...
– Сусідочки, голубочки,
Дайте матері знати,
Нехай іде рідну дочку
К смерті одівати.
Ой як прийшла її ненька,
Стала край віконця, –
Лежить її рідна дочка
Лицем протів сонця.
– Ой чим же ти, моя доню,

Милому не вгодила?
– Усим, усим, рідна ненько,
Милому годила,
Через тую удівоньку
Смерть я получила.

*Александра Савченко, 23 л.,
с. Верхне-Тарасовка Екатер. у., 5 декабря 1915 г.*

ІСТОРИЧНІ ПІСНІ

355

Украинка – турецкая пленница

Ой вийду я на могилу,
Та погляну у долину,
У долині огонь горить,
Коло огню турок сидить,
Турок сидить, коня держить,
Коня держить за поводи,
За поводи шовковії;
Біля його дівка сидить,
Дівка сидить, слізю плаче,
Слізю плаче, турка просе:
Пусти мене, турчиночку,
Побачити родиночку,
Ще й рідную Вкраїночку.

*Дер. Нескучное Мариуп. у., 19 октября 1887 г.
Записано Евф. Степ. Новицкой.*

356

Бегство народа правобережной Украины в левобережную во времена руины

Та не спав я нічку не одну,
Не буду спать ще й другу;
Чогось мені трудно,
На серденьку нудно,
Сам я молод не могу знати.
Та віють вітри все буйнії,
Ідуть дощі все тучнії,
Землю зворушають,
Травую устилають,